

**Purificació Pérez,
Montserrat Tenas**

DARRERES INTERVENCIIONS ARQUEOLÒGIQUES AL VALLÈS ORIENTAL

Durant l'any 1990, l'Àrea d'Arqueologia, continuant la seva dinàmica d'intervenció exclusiva en aquells jaciments amenaçats de desaparició, ha realitzat un total de sis excavacions d'urgència a la comarca: la primera a la vil·la romana de l'Olivar (Corró d'Avall, les Franqueses), quatre en el centre històric de la ciutat de Granollers, i una cinquena al jaciment ibèric de Castellvell (Llinars del Vallès).

L'objectiu d'aquestes línies és el de presentar-vos un avanç dels resultats d'aquestes intervencions, les quals es troben, en aquests moments, en procés d'investigació.

EL JACIMENT ROMÀ DE L'OLIVAR (CORRÓ D'AVALL, LES FRANQUESES)

Descobrimet del jaciment

El jaciment de l'Olivar es localitza al terme de Corró d'Avall, al municipi de les Franqueses del Vallès, es una finca agrícola dedicada al conreu de cereals anomenada l'Olivar. Va ser descobert el mes d'abril del darrer any, en el decurs d'una sortida arqueològica que van realitzar alguns membres de l'Àrea d'Arqueologia (E. Ramon, P. Font, J. Orri i M. Tenas). La troballa es va efectuar en observar els marges d'un camí rural (anomenat del Cementiri) que l'Ajuntament del municipi havia ampliat recentment. L'ampliació esmentada va posar al descobert una alineació de teules romanes (d'1,60 m de longitud) que havia estat seccionada per la màquina excavadora, i també restes de teules, ceràmica i terra cuita disperses al llarg del marge.

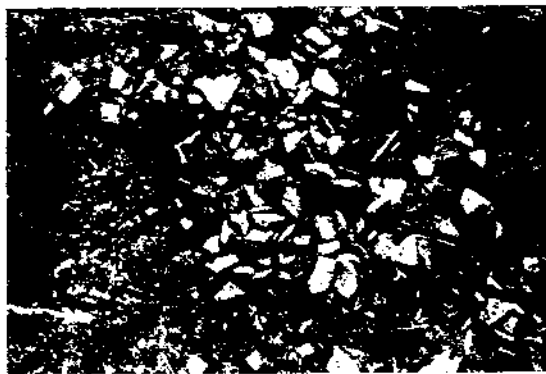
L'equip d'arqueòlegs va notificar el descobriment al Servei d'Arqueologia de la Generalitat, el qual va decidir emprendre una excavació arqueològica d'urgència per tal de recuperar i documentar les restes descobertes, ja que la seva situació en un marge obert en feia témer la desaparició.

Resultats de l'excavació

L'excavació es va dur a terme des del 23 d'abril fins al 5 de maig del 1990. Es va centrar en la delimitació de l'alineació de teules, amb la finalitat de determinar la naturalesa del jaciment.

Les restes excavades pertanyien a un abocador de deixalles de l'època, format per restes de material constructiu (teules, maons i còdols), restes alimentàries (ossos animals com el xai i la cabra)⁽¹⁾, fragments de recipients ceràmics i vitris trencats, fragments d'àmfores (itàliques i locals), restes de fosa de metalls (escòria metàl·lica), etc. La diversitat de funcions indicades pel material conservat (alimentació, construcció, intercanvi, fosa i possiblement també forja de metalls) permet formular la hipòtesi que l'assentament responsable de les restes constatades era una vil·la on es realitzaven les activitats quotidianes pròpies d'aquesta mena d'establiments.

Segons el material datable que va proporcionar l'excavació (ceràmica sigil·lata hispànica i paleocristiana i algunes formes de ceràmica comuna romana força tardanes)⁽²⁾, el funcionament del jaciment es pot situar a l'entorn del segle IV de C. Tal com es desprèn de la prospecció efectuada pels membres fundadors de l'Àrea d'Arqueologia⁽³⁾, aquesta cronologia enllaça amb l'etapa de màxim poblament de la història antiga de l'actual municipi. Dels 25 jaciments d'època romana que es coneixen en el terme municipal, vint pertanyen a l'etapa imperial. La vil·la de l'Olivar, desconeguda fins aquests moments, és l'única que ha estat objecte d'una excavació arqueològica.

Fotografia 1: L'abocador de teules de la vil·la romana de l'Olivar (Fotografia M. Tenas).

(1) Aquests ossos es troben (junt amb els de ca l'Ollé —jaciment ibèric molt proper al de l'Olivar— i altres jaciments contemporanis de la comarca) en procés d'estudi, i seran objecte d'una futura publicació de l'Àrea en aquesta mateixa revista.

(2) Es tracta d'un fragment de T.S. hispànica que Mezquiriz classifica com 9.13-14 i relaciona amb una forma 37 tardana, un fragment de T.S. Paleocristiana amb la típica decoració de polmetes i cercles, un fragment de master amb visera lipus 7 de Vegas i un fragment d'un plat de ceràmica comuna lipus 20 de Vegas.

(3) Ens referim a la prospecció publicada per J. Estrada l'any 1967, "La Louro manel y el poblazgo de Cánoves"...

EL JACIMENT IBÈRIC DE CASTELLVELL (Llinars del Vallès)

Història del jaciment

El jaciment ibèric de Castellvell està situat a la carena de la serra del Corredor, dins el terme municipal de Llinars del Vallès. La seva existència és coneguda des d'antic (A. Balil, 1952). J. Estrada, en les seves síntesis arqueològiques del Vallès (1955 i 1967), el classifica com un poblat en alçada, amb una cronologia que aniria des del s. IV a C fins al s. I a C.

El jaciment no ha estat mai objecte d'una excavació arqueològica global, ni tampoc d'una prospecció sistemàtica. Per aquest motiu es desconeix la seva extensió total. És probable que el nucli principal se situés al mateix indret on segles després s'alçà el castell medieval del Far o de Llinars, conegut en la documentació escrita des del segle XI.

Entre els anys 1970 i 1974 el castell va ser objecte d'una excavació arqueològica que va oferir algunes evidències d'època ibèrica (diversos fragments ceràmics datats a partir del segle V de C). Tot i no haver descobert cap resta constructiva, els autors de l'excavació opinen que el castell esmentat es va bastir sobre un poblat ibèric⁽¹⁾.

En les terres que envolten el turó que ocupa el castell s'han efectuat diverses troballes que indiquen una major extensió, amb algunes zones dedicades a l'emmagatzematge de cereals. Malauradament, bona part d'aquestes troballes han estat realitzades per excavadors furtius que han espoliat el jaciment i n'han impedit el coneixement científic i la divulgació.

L'any 1984, durant la campanya d'excavacions al poblat ibèric de Turó del Vent (molt proper al de Castellvell), les accions dels furtius van obligar al Servei d'Arqueologia de la Generalitat a realitzar-hi una intervenció d'urgència, en la qual es va documentar un lloc d'habitació anterior al s. IV a C i 20 sitges d'emmagatzematge del segle IV i III a C (Bosch *et al.*, 1985).

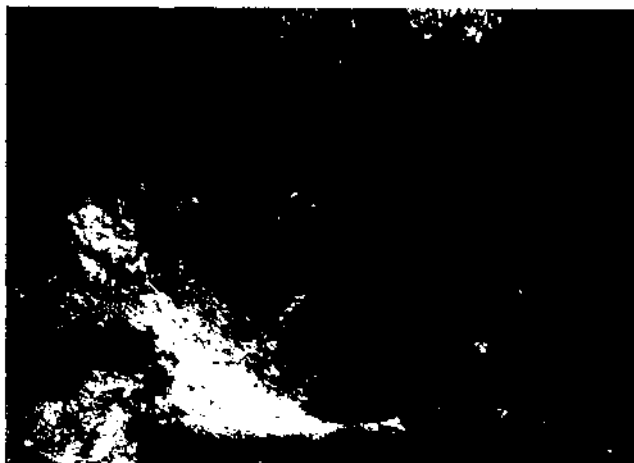
De llavors ençà, el jaciment (igual que el de Turó del Vent i molts d'altres de la comarca) ha romàs sense protecció, i ha estat objecte de noves i continuades espoliacions.

L'excavació d'urgència de l'any 1990

La intervenció realitzada pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat i l'Àrea d'Arqueologia del Museu, el mes de juliol del 1990, també va ser conseqüència d'una acció furtiva. Al principi d'any, un aficionat va presentar al Servei d'Arqueologia un lot de material arqueològic d'època ibèrica procedent d'aquest jaciment.

Fotografia 1: Sitja núm. 4 de l'antic camí de Castellvell. Observem el buidatge efectuat pel furiu (fotografia M. Tenas).

Fotografia 2: Sitja núm. 6 de l'antic camí de Castellvell. Com en l'anterior, observem la destrucció efectuada pel furiu, el qual, en aquest cas, no fa va buidar del tot. L'excavació del reblliment que quedava va facilitar l'assignació cronològica del conjunt de sitges (fotografia M. Tenas).

(1) Balil Illana, A., 1953, "Prospecciones arqueológicas en el Valle del Mogen".
a: Archivo Español de Arqueología, XXVI, 1953, 1r. semestre.

(2) Estrada i Garriga, J., 1955, *Síntesis arqueológica de Granollers y sus alrededores*. Granollers. Publicaciones del Museo.

(3) Estrada J., Villorango, L., 1967, *La "Llauró" monetat y el hallazgo de Cànoves (Barcelona)*. Diputació Provincial de Barcelona. Instituto de Prehistoria y Arqueología. Monografías XXVIII.

(4) Bosch, J., *et al.*, 1985, "Resultats de les excavacions arqueològiques portades a terme al Turó del Vent (Llinars del Vallès. Vallès Oriental)".
a: Tribuna d'Arqueologia 1984-85. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Araceli Martín, arqueòloga territorial de la comarca, va preguntar-li la procedència exacta del material, i es va posar en contacte amb l'Àrea d'Arqueologia del Museu per emprendre una excavació d'urgència i documentar les troballes. L'indret assenyalat per l'aficionat va resultar ser fals i, per aquest motiu, E. Ramon, amb la col·laboració de P. Font i M. Tenas (membres de l'Àrea), va efectuar una prospecció de l'indret. Arran d'aquesta prospecció, va descobrir dos conjunts de sitges ibèriques: el primer a l'antic camí de Castellvell i el segon als camps de can Bordoí. Totes les sitges d'ambdós conjunts havien estat fortament espoliades. L'excavació es va centrar en el primer conjunt, mentre que el segon roman per documentar.

Les sitges de l'antic camí de Castellvell es troben repartides a banda i banda del camí esmentat, i és probable que haguessin estat seccionades antigament, amb l'obertura d'aquesta via. Es tracta d'un conjunt de sis sitges d'emmagatzematge, excavades al sauló natural del terreny. Dues són de dimensions reduïdes (60 cm de profunditat $\times$ 1 m d'amplada màxima) i podrien correspondre a les sitges de tipus 1 excavades durant la campanya de 1984 (Bosch *et al.*, 1985). Les quatre restants són força més grans (oscil·len entre els 1,30 i els 1,80 m de profunditat i els 1,70 i 1,90 m de diàmetre màxim). Tenen una forma lleugerament oval, força irregular. Tot i que no han conservat la seva forma completa, podrien correspondre al tipus 3 de l'any 84. L'ur contingut havia estat quasi totalment espoliat (vegeu fotografies 1 i 2). L'anàlisi del material abandonat in situ pels furtius permet avançar una cronologia dels segles IV-II a C.

Quant a la protecció de les zones descobertes, volem agrair la col·laboració del guarda del Parc del Corredor i del Cos de Mossos d'Esquadra de la Generalitat, els quals efectuen vigilàncies periòdiques de l'indret amb l'ànim d'evitar noves espoliacions i salvaguardar el coneixement de la nostra història.

M.T.

TROBALLE ARQUEOLÒGQUES AL CARRER DE SANT JAUME (GRANOLLERS)

El passat any 1990 la Companyia Telefònica ampliava la seva xarxa general en el nucli urbà de Granollers. En fer les obres al carrer de Sant Jaume van aparèixer restes romanes que reafirmaren, una vegada més, la importància d'aquesta zona en època romana⁽¹⁾.

Les troballes van ser supervisades i documentades per membres de l'Àrea d'Arqueologia del Museu de Granollers i per un arqueòleg del Servei d'Arqueologia de la Generalitat. Es va comptar en tot moment amb la bona direcció de la Companyia Telefònica.

Claveguera situada enfront al número 58

Al mes d'abril es va obrir una rasa de 5 $\times$ 3 metres per ubicar-hi una caixa de registre de les instal·lacions telefòniques. En aquest punt va aparèixer una estructura. En ser excavada es va confirmar que es tractava d'una claveguera de similar tècnica constructiva (sistema d'encofrat omplert de còdols i morter de calç) i tipologia, que la claveguera romana apareguda a l'any 1981 al solar de l'antiga fàbrica tèxtil de can Jaume⁽²⁾.

Aquesta nova claveguera, però, no apareixia relacionada a cap estructura romana. Estava orientada en sentit E-W. Les seves grans dimensions (130 cm d'alçada i 60 cm d'amplada) permetien la circulació d'una persona pel seu interior. D'aquesta manera se'n va poder conèixer el traçat. Al costat E quedava tallada a pocs metres pels fonaments de l'edifici de l'Institut Nacional de Previsió. Al costat W es va poder resseguir més distància (70 metres) fins on la claveguera quedava curulla de fang, que hi impedia l'accés. Això no obstant, l'orientació fins a aquest punt indicava que la claveguera desguassava al riu Congost.

Les seves dimensions, massa grans per al nucli romà de Granollers, i la manca de material que pogués datar l'estructura, van ser les causes per demanar l'opinió d'Oriol Granados, director del Museu d'Història de la ciutat de Barcelona i coneixedor de la tipologia i la tècnica constructiva de les clavegueres de diferents èpoques. El seu parer va ser que l'estruc-

[1] Treballes fets a prop del carrer de Sant Jaume:

—Mosaics romans a l'antiga presó, l'actual plaça de Josep M. Folch i Torres (any 1946).

—Necròpoli romana de can Trullàs (any 1953).

—Obres a la rectoria de l'església de Sant Esteve, posen el descobert una base de columna, paviments i murs romans (any 1959).

—Obres per construir el parking Vila Oberia, es troben dues piscines romanes a més d'estucs pertanyents a un nínxol destruït (any 1981).

—Al passatge de Sant Bartomeu mosaic romà de tesselles blanques (any 1986).

[2] ÀREA D'ARQUEOLOGIA DEL MUSEU DE GRANOLLERS: Les troballes romanes de can Jaume. Granollers 1981. Noves dades sobre el Granollers romà. Museu de Granollers. Granollers, 1984.

tura, encara que feta amb una tècnica similar a la romana, havia estat construïda entorn al segle XVIII i que podia ser originàriament una mina i passar a ser claveguera en el moment de l'expansió industrial i urbanística de la ciutat.

Piscina o dipòsit situat enfront al número 16-26

Al mes de juliol s'obria, al costat W del carrer i a mig metre de la vorera, una rasa de 65 cm d'amplada i 2 m de profunditat per instal·lar-hi nous tubs telefònics. Davant els números 16-26 i a un metre de profunditat, pel que fa al nivell d'asfalt, va aparèixer un dipòsit o piscina (foto 1).

Fotografia 1: Dipòsit o piscina del carrer de Sant Jaume.

Es va exhumar un angle de l'estructura, continuant la resta per sota de la vorera. Les parets de 60 cm de gruix, fetes amb còdols i argamassa, estaven destruïdes i se'n conservava d'alçada màxima 30 cm. La part interna gaudia d'un arrebossat (*opus signinum*) ben conservat i només esquerdat a les parets. La unió entre la paret i el fons tenia un acabament en mitja canya, molt propi de la tècnica constructiva romana. En el fons hi havia un forat de desguàs de 12 cm de diàmetre.

L'estratigrafia que envoltava l'estructura estava alterada per elements moderns, com a conseqüència de les obres fetes per les instal·lacions del llum, l'aigua i el clavegueram.

A causa de les seves característiques i a la tècnica emprada en la seva construcció, data d'època romana. La seva proximitat amb la troballa de l'any 1981 (dues piscines roma-

nes)⁽³⁾ fan possible pensar que ambdues troballes formin part d'un mateix conjunt arquitectònic. La seva utilitat podria ser com a piscina dins dels banys o com a recipient per emmagatzemar l'aigua.

Murs situats entre els números 30 i 36

A 4,50 m de distància de la piscina van aparèixer un seguit de murs, possiblement pertanyents a un mateix conjunt arquitectònic i contemporanis entre ells.

Orientats d'E a W, estaven fets amb còdols i argamassa de gran duresa. En aparèixer escapçats, com a conseqüència d'anteriors obres i pavimentacions del carrer, les distàncies, les alçades, les amplades i les profunditats eren diferents a cada un.

A la cimentació d'un dels murs van sortir fragments ceràmics d'època romana. Sembla que aquests fragments eren contemporanis al mur i que es trobaven en un estrat inalterat. No obstant això, aquesta datació no es pot fer extensible a la resta de murs, fins que futures intervencions no aportin noves dades.

La petita amplada de la rasa (65 cm) no dóna suficient informació com per determinar la funcionalitat de la troballa.

Els membres de l'Àrea d'Arqueologia del Museu de Granollers van continuar la supervisió de les obres fins a la cantonada amb el carrer d'Anníbal, sense que apareguessin més troballes.

P.P.

TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES AL SOLAR DE L'ANTIGA FONERIA TRULLÀS (Granollers)

Com ja comuniquem a la secció "de les àrees i serveis" d'aquest mateix número, entre els mesos d'agost i novembre del 1990 l'Àrea va dur a terme l'excavació de les restes arqueològiques que es conservaven al solar de can Trullàs. Les restes descobertes seran objecte d'un estudi monogràfic de propera aparició.

(3) *Opp. cit.*, nota (2).